



Disputatio juridica inauguralis de pactis inter emptorem & venditorem initis

<https://hdl.handle.net/1874/341846>

10

DISPUTATIO JURIDICA
IN A U T O R A L I S,
DE
Pactis inter Emptorem & Ven-
ditorem initis,

Q U A M
FAVENTE DEO OPT. MAX.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. HERMANNI WITSII,

S. S. Theol. Doctoris, ejusdemque in Inclita Academia Ultrajectina
Professoris Ordinarii, & Ecclesiae ibidem Pastoris facundissimi,

N E C N O N

*Amplissimi Senatus Academici Consensus, & Almae
Facultatis JURIDICAE Decreto,*

P R O G R A D U D O C T O R A T U S

Summisque in utroque JURE honoribus, & Privilegiis ritè;
ac legitimè consequendis,

Publico Examini subicit.

A R N O L D U S T H I E L E N U S, Gocsa Zelandus.

Ad diem Septemb. loco horisque solitis.



ULTRAJECTI,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, cło łoc LXXXVI.

18

DISPUTATIO JURIDICA
V. A. G. V. A. L. I. S.
DE
Rogatus inter Empitorem & Ven.

P A T R I Æ,
P A R E N T I,
E T
P R Æ C E P T O R I B U S
S A C R U M.



ULTRAJECTI.
Ex Offina FRANCISCI HALMA, Academicæ
Typographi, c. 1731.



DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
Pactis inter Emptorem &
Venditorem initis.

CAPUT PRIMUM,
DE
PACTIS IN GENERALE.



Um nemo mortalium sibi uni sufficere possit, sed alter alterius ope indigeat, facile natura omnes in societatem traxit, ad cujus conservacionem nihil magis necessarium est, quam ut quisque fidem alteri datam servet, atque stet promissis pactisque conventis.

Pactum, quod Ulpianus, spretâ grammaticorum derivacione, magisque rerum naturam, quam verborum originem attendens, à pactiōne deducit *l. 1. §. 1. ff. de pact.* à *paciscendo* dicitur: est nomen generis & speciei, uti voces *lex*, *adoptio*, *notio*, *cognatio* &c. Pactum generaliter acceptum idem est cum conventionē, ita ut comprehendat quoque contractus *l. 1. §. 2. ff. l. 20. C. de pact. l. 8. 15. ff. de prasc. verb. l. 6. C. de jure dot. §. 4. ff. de servit. pred. §. 1. ff. de usufr.* specialiter autem sumitur pro illâ conven-

4 DISPUTATIO JURIDICA

conventionem, quæ contractui opponitur, l. 6. 7. §. 5. ff. l. 10. 13. C. de pact. & vocatur alias lex r. i. ff. de lege commiss. conventio, l. 23. ff. l. 11. 12. 21. C. de pact. consensus, l. 16. C. eod. pactum conventum, l. ult. pr. & §. 1. ff. de pact. dot. pollicitatio, l. 5. C. de contr. & committ. stipul. l. 10. ff. de his qua ut indig.

Pactum, five pactio in generali significatione definitur, quod sit duorum plurimumve in idem placitum consensus l. 1. §. 2. ff. de pact. l. 3. ff. de pollicit.; dicitur pactum, five pactio, licet proprie loquendo pactio sit ipse actus, five factum contrahendi; pactum vero, quod ex pactione existit, five obligatio, quæ ex paciscendi actunascitur, Perez. in C. ad t. de pact. N. 1. Treutler. ad t. de pact. ib. l. 1. lit. a., tamen in nostro Jure hæc vocabula pactionis & pacti promiscue usurpantur, & Jus Civile talem distinctionem non agnoscit. arg. l. 7. §. 4. & seqq. ff. de pact. dicitur duorum plurimumve, ut distingueretur à pollicitatione, quæ est solius offerentis promissio l. 3. ff. de pollicit. & quia nemo secum pacisci potest, dicitur in idem placitum consensus, id est, in hoc, ut aliquid vel sequatur, aut è contrario, ne aliquid fiat vel sequatur, negotii contrahendi, vel dirimendi causa: Nam non est conventio de eadem sententiâ, uti si duo Jcti de eadem quæstione idem statuant, licet illi etiam consentire recte dicantur l. 1. §. 3. ff. de pact. Pactum specialiter acceptum nihil aliud est quam duorum plurimumve in idem placitum conventio, destituta nomine, & causa, five, cui non subest obligandi causa ex jure civili per se & suâ naturâ. l. 7. pr. §. 1. 2. & 4. ff. de pact.

Definitione exhibitâ, videamus pacti divisiones, quæ sunt varix, pactum aliud est nudum aliud non nudum, l. 10. C. de pact. quod DD. verbo magis, quam sensu inconcinno vestitum appellant. Pactum nudum est conventio in nudis placiti finibus subsistens l. 27. C. locat. id est, talis conventio, quæ neque certum nomen & formam habet, uti contractus nominati, neque causam, ut contractus innominati, & cui nulla vis civiliter obligandi extrinsecus accedit, unde non producit obligationem ad agendum efficacem, sed tantum exceptionem. l. 7. §. 4. ff. de pact. Pactum non nudum est, cui ultra simplices fines conventionis vis aliqua civiliter & efficaciter obligandi extrinsecus accedit l. 5.

6. 7. ff. de pact. & hoc vel est *Legitimum*, vel *Adjectum* Cæterum etiam hujusmodi pacta nuda appellari solent, respectu simplicis formæ conventionis, & ad differentiam stipulationis l. 30. ff. l. 12. C. de usur.

Pactum legitimum est, cui manente nudâ, ac simplici formâ conventionis speciali aliquâ lege hoc tributum est, ut ejus nomine actio detur, vel tollatur. l. 6. ff. de pact. sciendum vocem legis in hac definitione non strictè, scilicet pro eâ juris scripti specie, quæ in §. 4. *J. de J. N. G. & C.* definitur, sed late accipiendam esse, ita ut alias juris scripti species comprehendat, uti hujus rei rationis observat D. Bockelm. in tract. de act. cap. 3. pars 9. n. 8. nam videmus lege, vel Scto confirmatum pactum, quo usuræ civitatibus promittuntur l. 30. ff. de usur. item ex pecuniâ trajectitiâ. l. 5. §. 1. ff. de navt. fan. sic constitutionibus Principum confirmata sunt pacta, quibus usuræ promittuntur ex mutuo frumenti, vel hordei l. 12. C. de usur. ex mutuâ pecuniâ argentinorum Nov. 136. c. 4. quod propter varias rationes, quas Vinn. in tract. de pact. cap. 4. enumerat, in hisce mutui speciebus contra communes juris regulas constitutum est, cum regula sit, quod usuræ in stricti juris judiciis sine stipulatione non debeantur l. 3. C. de usur. item pactum dotis, l. 6. C. de dot. promiss. donationis l. 35. §. ult. C. de donat. etiam pacta jure prætorio confirmata nobis in jure occurrunt, veluti constitutum t. t. ff. & C. de constit. pecun. & conventio, qua creditori jus in re constituitur l. 17. §. 2. ff. de pact., l. 1. ff. de pign. act.

Ex hisce omnibus competit *Condictio ex lege*, nisi lex, pactum confirmans, specialem simul actionem dederit l. un. ff. de condict. ex leg., sic ex constituto non nascitur *condictio ex lege*, sed actio de constitutâ pecuniâ t. t. ff. & C. de constit. pecun. ex pignore pro re obligatâ persequendâ datur actio *Serviana* & quasi *Serviana* §. 7. *J. de act.* & hic est primus effectus. Alter effectus est, quod per pactum legitimum actio sive obligatio furti & injuriarum ipso jure tollatur l. 17. §. 2. l. 27. §. 2. ff. de pact. Jctus in l. 6. ff. eod. simpliciter quidem dicit actionem nasci vel tolli, sed cum hic effectus singularis pacto legitimo tribuitur, sequitur aliter hoc pacto obligationem tolli, quam tollitur pacto

6 DISPUTATIO JURIDICA

cto nudo ; itaque pacto legitimo ipso Jure , pacto vero nudo ope exceptionis civilis obligatio tollitur §. 3. *f. de except.*, nam naturalis obligatio etiam nudo pacto ipse Jure tollitur l. 95. §. 4. *ff. de solut.*

*Pactum adjectum est, quod manente simplici formâ conventionis, vim civiliter, & efficaciter obligandi habet à nominato contractu bonæ fidei, cui in continenti additum est l. 7. §. 5. ff. l. 13. C. de pact. dicitur in continenti, hæc verba pro subjectâ materiâ vario sensu accipiuntur, vide Vinn. tract. de pact. cap. 9. n. 11. & seqq. sed hoc loco designant statim, in ingressu, & initio contractus, sive antequam contractus perfectus est l. 5. C. de pact. int. empt. & vend. l. 23. ff. de R. f. quod tamen non ita stricte, & præcise accipi debet, ut excludantur ea, quæ absoluto contractu, & nullo alio actu interveniente statim subsequuntur l. 7. §. 5. verbo *subsecuta ff. de pact. l. 3. C. de edil. action.* nam etiam in jure nostro, quod statim perfecto negotio interponitur, veluti tutoris auctoritas l. 25. §. 4. *ff. de acquir. vel omitt. hered.* in ipso negotio interpositum dicitur l. 9. §. 5. *ff. de auct. tut.* itaque ea, quæ ex intervallo adjiciuntur non producant actionem l. 13. C. de pact., sed tantum exceptionem l. 7. §. 5. *ff. eod.* ; quod tamen limitationem patitur in pactis, quæ detrahentia vocantur l. 72. *ff. de contrab. empt. l. 7. §. 6. ff. de pact.* Ex omnibus pactis, quæ contractibus bonæ fidei adjiciuntur, Emptioni Venditioni adjici solita, elegi.*

Emptio venditio est contractus Juris Gentium, bonæ fidei, nominatus, consensu constans, de re acquirenda certo pretio. inter pacta, quæ huic contractui adjiciuntur, maxime celebria sunt, Jus Retrovendendi, Jus Retractus, in diem Addictio, & Lex commissoria, de quibus jamjam acturi sumus.

CAPUT SECUNDUM.

D E

JURE RETROVENDENDI.

CUM in omni tractatu soleat prior verborum, potior tamen rerum haberi ratio, verba enim rebus, non res verbis

bis deservire debent, hanc tamen de *Jure Retrovendendi* materiam occasione nostri conatus enucleaturi, circa vocis explanationem non est quod multum laboremus: usitatissima apud D. D. nec jure civili ignota locutio est rem emptam retrovendere, quod verbum compositum est ex *reiro* & *vendendo*: nonnulli *pactum de revendendo* vocant; nam & *revendendi* verbo usus est Ulpianus in *l. 37. ff. de bon. libert.* alibi quoque *transcribere* dicitur pro *retrovendere. l. 12. ff. de præs. verb.*

Jus Retrovendendi est *pactum*, quo venditor sibi reservat *jus eam rem redimendi*, vel *simpliciter omni tempore*, quo voluerit, vel *intra certum tempus adjectum l. 2. C. de pact. int. empt. & vend.* De hoc *Jure* præcipue *Qr.* an illud præscriptione tolli possit? *R.* si *pactum* indefinite ineatur, nullo tempore adjecto, hoc *jus* præscriptione nullo modo tollitur arg. *l. 31. §. 22. ff. de adil. edict.* si vero tempus aliquod adjectum sit, præscriptioni locus est, si autem venditor tempestive offerat pretium, emptor vero se subtrahat, tum venditor denunciando, deponendo, & obfignando pretio, sibi contra fraudem emptoris potest consulere *l. 7. C. de pact. int. empt. & vend.* Hujus pacti substantialia sunt *res*, & *pretium*; nisi enim *res* à parte prioris emptoris, & *pretium* à parte venditoris redditum sit, huic pacto satisfactum non est.

Hujus pacti effectus non est, quod venditor maneat dominus; nam revera dominium & possessio in emptorem transit, unde emptor etiam fructus medio tempore perceptos suos facit arg. *l. 2. C. d. pact. int. empt. & vend.* nec venditori datur vindicatio, nec contra tertium agere potest, cum sit actio mere personalis, quæ rem non sequitur *l. 1. §. 16. ff. ad Sct. trebell.*, sed tantum adversus contrahentem, possessor autem tertius non contraxit cum primo venditore, qui vendendo sub isto pacto, non tam rem affecit, quam personam emptoris *l. fin. §. fin. ff. de contrab. empt.* effectus tantum in eo consistit, quod pretio restituto vel oblato venditori ejusque hæredi, vel etiam singulari successori competat actio personalis ex vendito *l. 2. C. de pact. int. empt. & vend.*, ad id, ut res retrovendatur; cum ergo pretium offertur, tum proprie prior venditio non rescinditur, sed nova inicitur. Hæc actio regulariter tertio cedi potest; cum quod
quis

8 DISPUTATIO JURIDICA

quis per se potest, possit etiam per alium *l. 63. ff. de R. J. nisi dactum fuerit*, ut tantum sit ea venditori facultas, non etiam alteri concedatur, nam cum contractus ex conventionione legem accipiant, cessabit actio. *l. 1. §. 6. ff. depositi.*

CAPUT TERTIUM.

D E

J U R E R E T R A C T U S.

Retractus à retrahendo dicitur, vide Briffon. *in lexic. verb. retrahere & retractare.* Latinam hanc vocem esse eleganter probat Jacob. Curt. *conj. l. 2. tom. 1. cap. 15. per l. fin. §. 2. ff. de administrat. rer. ad civit. pertin.* ubi Papyrius *lib. 2. de constit. Antoninum & Severum Imperatores ita rescripisse refert: agros reipublica curatorem civitatis retrahere debere, licet à bona fidei emptoribus possideantur, cum possint ad auctores suos recurrere.* Fredericus Imperator in *const. sua. l. 5. feud. c. 13. & seq.* eam appellat jus *apoliunoseas*, prælationis, à *apoliunaw*, id est præfero, quod illi, quibus hoc jus competit, aliis præferantur. Aliis vocatur jus *congrui*; inde forte appellatum, quod æquitati congruat, eos, quibus hoc jus tribuitur, ad emptionem rerum distractarum, vel distrahendarum potius admitti, quam alios.

Jus retractus est jus, quo venditor vel tertius idem pretium emptori solvens, quod alius solveret, aliis tamen præferitur, re ab emptore iterum venditâ. l. 75. ff. de contrah. empt.

Retractus alius est *conventionalis*, alius *legalis*. *Conventionalis* dicitur, quæ ex conventionione & contrahentium pacto competit. *Legalis* retractus est, qui competit absque conventionione, ex legis dispositione. Tale jus competit ratione domini in emphyteusi *l. ult. C. de Fur. emphyt.* ratione crediti *l. 6. ff. de reb. autt. jud. poss.* hujus legalis retractus species est retractus consanguinitatis, quem & gentilitium vocant, quo datur jus proximis agnatis, & qui de familiâ sunt venditoris, rem ab eo venditam, & extra familiam alienatam, revocandi.

Nost

Post retractus definitionem & divisionem pauca de origine hujus Juris, quæ lucem adferent nostro tractatui, sunt subjungenda. Constat hoc jus retractus esse vetustissimum, & aliquando in republicâ Judaicâ constitutum, ac receptum; ut non inepte ex sacro quoque Codice hanc facultatem liceat repetere, *Levit. cap. 25. vs. 25.* ubi in hunc modum fatur Moses: *si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam, & voluerit propinquus ejus, potest eam redimere, cum quo convenit Ruth. c. 2. & 4. Jerem. c. 32. vs. 7.* consentiunt Chassaneus in *cons. Burg. tit. de retract. §. 1. N. 1.* Myling. 3. *observat. 51. N. 6.* & alii. quod certe institutum; cum rationem, tam nostræ, quam Judaicæ Reipub. convenientem continere videatur; haud perperam hanc facultatem Juri consuetudinario, & municipali multarum provinciarum, non solum Belgicæ, sed & Galliæ, Hispaniæ, Germaniæ, Italiæ &c. dicimus accommodatum Tiraquell. *lib. 1. retract. in præf. N. 1.* de cujus idoneâ ratione non puto dubitandum esse, cum, ut bona & fundi genearchici in quâvis familiâ remaneant, extra illam invitis proximioribus non alienanda; tum etiam, ut hujus Juris observantiâ, & facultatum inter consanguineos conservatione, splendor & vires familiarum, præsertim nobilium, quæ sunt fulcrum Reipub. conserventur, per tradita Bodin. *lib. 5. de Repub. c. 2.* ceterum Fredericus Imperator, in suâ Constit. de Jure *oportundæ*, meminit, à Græcis interpretibus jam olim circa hoc Jus utilia quædam esse excogitata; ut videri possit id ab Hebræis ad Græcos, & à Græcis ad Romanos defluxisse; atque apud eos usque ad tempora Imperat. Valent. Theodos. & Arcad. fuisse continuatum; qui, *l. 14. C. de contrab. empr. vend.* abrogatâ, constituerunt; ut unusquisque, suo arbitratu, quarere posset emptorem, etiam penitus extraneum *d. l. 14. C. de contrab. empr.* hoc tamen adjecto temperamento; nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuisset, & quosdam casus excepisset, *l. ult. C. de Fur. Emphyt. l. unic. C. non lic. habit. l. 1. sub. fin. C. de metall.* &c. segregabantur enim varii casus ab illâ regulâ *d. l. 14.* de quibus vide Berlichium *conclus. 39. de Jure protim. N. 2. & seq. 2. p.* Hoc itaque Jus, quod ante obtinuit, Fredericus Imperator *d. constit. suâ*, non tam noviter introduxit,

troduxit, quam vetus & in Repub. Rom. ante frequentatum recte restauravit.

Porro in quovis negotio semper de personis, quæ agunt, quæ patiuntur, & quibus Jus aliquod competit, exactè oportet dispicere, an scilicet idoneæ, & habiles ad actum aliquem perficiendum existant; mutatâ enim personâ Jus ipsum non raro mutatur. *l. 1. C. de imponend. lucrat. des.* Competit igitur hoc retrahendi Jus ex dict. *constit.* Frederici Consanguineis, quos Imperator appellat Parentes tiraquel. *de utroque retract. 2. pr. §. glos. 8.* quo vocabulo propriè indigitantur ascendentes usque ad triavum; superiores enim majorum appellatione veniunt. *l. 10. §. 7. ff. de grad. & off.* laxiori autem istius verbi significatu denotantur omnes in infinitum utriusque sexus ascendentes *l. 4. §. 2. ff. de in jus vocando,* & parentes pro cognatis usurpari cœperunt; non tantum apud Feudistas (*lib. 1. feud. T. 24. quemad. feud. ad filium pertim. & l. 2. T. 33. de consuetud. feud. rect. cis. fin. & Canonistas c. ult. extra qui cler. vel volent c. caus. matrim. de offic. deleg.*) sed etiam scriptores alios, uti Lampridium in vitâ Alexandri, dum scribit, *amicos & parentes, Alexander si malos reperit, aut punivit: aut si verus amicitia vel necessitudo non fuit puniri, dimisit a se, dicens his charior mihi est Respublica:* hi itaque consanguinei, nômîne parentum designati sunt, qui hoc retractus Jure gaudent, ipse tamen venditor ad retractum non admittitur; per regulam, quem de evictione tenet actio, cum agentem repellit exceptio. *l. 17. ff. de evict. l. 6. C. eod. l. 2. C. de reb. alien. non alien.* ratio quoque subest evidentissima, quod nihil sit, tam æquitati naturali conveniens, quam voluntatem domini, volentis rem suam in alium transferre, ratam haberi, uti inquit Justinianus Imperator *§. 40. ff. de rer. divis.* imo licet nullus præter venditorem proximior amplius exstaret, nihilominus tamen ab hoc jure repelleretur, secus obtinebit, si rem sub pacto de retrovendo alienaverit, de quo supra. *C. 2. egimus.*

Consanguineis etiam liberi nostri annumerantur *l. 12. ff. de suis & legitim. hered.* porro consanguineorum vocabulo etiam cæteri propinqui continentur; quippe hic illud non sumitur pro fratribus eodem parente genitis, sicut in *l. 1. §. 10. pr. ff. eod. l. 27.*

C. de inoffic. testam.; sed pro illis, qui quocunque modo gradu & sexu sese invicem contingunt: uti passim in *Jur. Canon.* usurpatur, ut in *c. tuanos. & in c. non deb. extr. de consang. & affin.* Hi igitur consanguinei, jus Congruui habent, idque secundum gradus prerogativam *d. const. Freder.*; ut proximior gradu remotiorem repellat. Quid si sint pluris ejusdem gradus? omnes, si hoc jure uti velint, admittentur, *Gomes. ad. l. tauri 70. N. 13. Tholos. l. 26. C. 13. N. 6.* at quid si aliqui retrahere velint, aliqui nolint? horum pars illis accrescet, *Berlich. conclus. 39. N. 28.* sed an illi singuli pro parte retrahent, an unus omnium nomine? aut res recipit divisionem, puta quod sit latifundium, & pro parte singuli petere poterunt, aut non recipit, & tum is aget, qui prævenerit, quod si omnes simul veniant? tum forte res dirimetur. *arg. l. 13. 14. ff. de jud. vide Berlich. C. 39. N. 28. & late Reink. q. 2. N. 8. & seqq. plurimosque ab iisdem laudatos.*

Deficientibus consanguineis, vicini, socii, alique conjuncti, etiam si extranei sint, retrahendi facultatem habent *d. const. Freder.*, sæpe enim confines fundos, etiam supra justam æstimationem interest nostra, acquirere *l. 54. ff. de leg. 2. ne etiam malos habeamus vicinos l. fin. C. de pact. in empt. & vend.* Quod si duo vicini simul petant? is præfertur, qui proximior, vel qui ex latiori parte vicinus est, nisi forte is, qui ex minori parte erat, ipse rem comparaverit: atque ita *Frisiæ Curia* pronunciavit *Sand. lib. 3. tit. 5. de fin. 9.* alibi quoque cognatis non retrahentibus confinium prædiorum situs respicitur, ut præferatur dominus, illius quod ad orientem vergit, deinde ejus, quod ad meridiem, post ejus, quod ad occidentem, & denique admittatur dominus illius, quod septentrionem spectat. *Drentb. stat. lib. 3. art. 34.* & consuetudine variorum locorum, ipse Princeps, etiam proximioribus venditoris consanguineis existentibus, & retrahere volentibus, jure retractus gaudet. Ita in *Hollandiâ* competit ipsi Comitatu (vulgo *de Graeffelijckheyt*) jus retrahendi feuda, per vasallos ipsius alienata. vide *Rynlandiæ statuta art. 35.* quo jus retractus quoque Ballivio, illius consanguineis, vel vicinis non existentibus, intra annum & sex heb-

hebbommadas conceditur, Grot. in introd. sua ad prax. holl. d. tract. verb. in Ryndandt heeft den Bailliu &c.

Commemoratis personis quæ retrahere possunt, instituti ordinis ratio efflagitat; ut res, huic Juri obnoxias, paucis perlustremus. Subjiciuntur autem Juri Protimeseos res immobiles, non genearchicæ solum, gentilitiæ & avitiæ vulgo *stam-goederen* Berlich. part. 2. conclus. 13. N. 4. & seq. sed & quæcunque patrimoniales, & hereditariæ, vulgo *erf-goederen*: quibus & bona acquisita, quæ videlicet nec à progenitoribus, nec hæreditate aliqua nobis obvenerunt, sed aliunde labore, industria, vel alio modo legitimo sunt comparata, annumeramus, cui sententiæ obstare videtur, quod ratio Juris retractus proximitatis, proprie censeatur fundari in sola affectione rerum, quæ majorum nostrorum fuerunt, in quibus defecit pater, filius crevit: ubi majorum imagines, aut non videre, aut videre avulsas, satis lugubre est & dolendum; ut loquitur text. in l. 22. C. de administr. tut. quæ omnia, cum in bonis noviter acquisitis, plane cessent, nulla satis idonea ratio subesse videtur, cur & in hisce retractum locum habere concedamus. Huic accedit ipsa constitutio Frederici Imperatoris de Jure protim. in pr. quæ tum demum admittit retractum, cum bona ex communi parentela proveniant, hoc est maxime à majoribus nostris: ut quidam interpretantur. Hisce & similibus dubiis in arena respondebitur. Consentit supra dictis singularis Hollandiæ, aliarumque regionum consuetudo, qua non tantum patrimonialia, sed quicquid sit, modo immobile, ære proprio primum comparatum, retractui subjacet Grot. d. loc. 3. part. 16. §. dit recht comt toe. nec ab hoc Jure protimeseos excludimus bona feudalia, in quibus etiam hanc proximitatis prærogativam privilegium habere dicimus C. titius si de feud. defunct. contut. 2. feud. tit. 26. qua de re late agunt feudistæ, præsertim recentiores vid. Herm. Vult. magnum Germaniæ Jurisconsultum 1. feud. 11. N. 74. & mult. seqq. In mobilis, licet magni sint pretii & valoris, Jus retractus non habet locum d. const. fred. Tiraquell. de retract. lig. gloss. 7. N. 100. & seqq. nisi immobilibus sint connexæ. Ratio hujus manifesta est, quod causa sigalis rerum, in familia conservandarum, in rebus mobilibus sepe

pe deficiat, utpote quarum possessio fluxa admodum est & fragilis; imo ipsæ sæpius viles *l. 47. ff. de acquir. vel omitt. possess. l. 44. ff. eod.*

In quibus autem contractibus res retractui obnoxie sint, Jam inquirendum. Trium quidem, Venditionis, Emphyteusios, & Locationis meminit Constitutio. Primum igitur videamus de Emptione Venditione, cujus verbum latissime quidem patet & omnem contractum, sive alienationem, ex qua dominium transfertur, comprehendit *l. 29. §. 1. ff. de statulib. & eo spectat illud Horatii:*

nocet empta dolore voluptas,

item illud: *nil carius constat, quam quod precibus emitur.*

in hac tamen retractus materia, juxta communem loquendi usum, proprie id accipimus de illâ Emptione, quam supra cap. 1. definivimus. Loquimur de contractu Emptionis Venditionis valido, & secundum leges facto, ex quo transit dominium; secus erit, si ex aliqua causa sit nullus, sive ex defectu solemnitatum: veluti si res immobilis ad minorem 25. annis spectans, nullo interposito magistratus decreto, fuerit alienata, etiam si onus æris alieni subesset *l. 5. §. 9. ff. de reb. cor. qui sub tut. l. 22. C. de admin. tutor. curat. l. 6. seq. C. de præd. minor. sive propter personæ incapacitatem; sive propter dolum dantem causam contractui; quia is contractum facit ipso Jure nullum l. 7. in verb. nullam esse venditionem, si in hoc ipso. ut venderet circumscriptus est ff. de dol. l. 2. §. 1. ff. de minorib. nec erit retractui locus; si venditio fuerit simulata l. 55. ff. de contrab. empt.*

Nec desinet quoque locum habere Jus retractus, si auctione publicâ, decretove magistratus Venditio facta fuerit; quia in tali etiam Venditione veri pretii numeratio intervenit, veraque ista venditio censetur; & per consequens denegandum non est agnato bonorum, quæ extra familiam, additionis, seu adjudicationis alienata fuerint nomine, Jus retractus. Et ea de re expressam apud Parisienses extare consuetudinem articulo. 150. de retract. gentil. & in curiâ Tholosanâ id multis arrestis, & præjudiciis confirmatum; contra quorundam opinionem, qui, in ista venditione judiciariâ, retractum non admittunt, refert Gerard Maynard. decis. tholos. 46. N. 2. lib. 6.

quem sequitur Argentæus in consuetud. Britannic. tit. def. ap- propriantes. art. 265. in verb. il. convenient. Paulus Christinaus de- cif. cur. Belgic. volum. 3. decis. 55. N. 6. qui sic aliquoties judica- tum tradit. Reddi quoque ratio potest, quia non tam quomo- do venditio celebretur, quam cujus res venierit, & de cujus fa- miliâ abeat, spectari debet. Damhouder. *praxis civil. cap. 265. N. 22.* consentit d. constitutio Frederici Imperatoris in verb. & extraneos emptores omnimodo repellere. Moribus tamen Hollandiæ, Zelandiæ (Voornano agro excepto) retractus tum cessat; si ven- ditio publicè per Licentationem facta fuerit Grot. *manud. lib. 3. part. 6. §. maar in 't Landt van Voorn.* ubi quoque, quomodo eo in casu id fieri debeat, explicatur *const. Voorn. anni 1519. ar- tic. 59. vide stat. Fris. Occid. pag. 196.*

Quantum ad locationem variè inter se DD. dissentiunt; nos tue- bimur d. constit. Frederici Imperatoris, ex qua omnimodo huic juri retractus locationem obnoxiam esse constat, & illam imprimis, quæ fit ad longum tempus, qua possessio, & quasi utile dominium transfertur Tiraquel. *dict. tract. §. 1. glos. 14. nu. 79. & seq.* facit, quod prohibitâ alienatione, censeatur etiam hæc locatio prohibita *ead. glos. nu. 81. & seqq.* & quod locatio hæc proxime ad naturam emptionis accedat, ejusdemque regulis Juris terminetur *l. 2. in pr. & §. 1. & 3. ff. locat. §. 1. in pr. Inst. de locat. conduct. & quod lex, lo- quens de venditione, trahatur quoque ad locationem §. 1. in fin. Inst. de empr. vend. de Emphiteusi certæ familiæ relicta, quæ fa- miliam non egreditur, vide D. Wissenbachium *disp. ad ff. 18. th. 35.* & in hac quoque valere retractum ex d. constitutione Fre- derici dilucidè apparet vid. Ant. Matth. *disp. 18. th. 7. de Jure pro- tim.* non vero in donatione jus congrui habet locum d. const. Freder. Imper. *l. 4. C. de fidei comm. l. 1. C. de fund. patrim. l. fin. C. de præd. cur.* ratio est, quia donatio ex merâ liberalitate, & mu- nificentiâ propter singularem affectionem donantis erga donata- rium procedit *l. 1. l. 5. ff. de donat.* illa autem cessare potest in perso- na consanguinei, retrahere volentis jure consanguinitatis; tum etiam extraneus melius de donatore potest esse meritus, quam consanguineus. D. Wissenbach. *disp. de jure protim. th. 12.* & facit, quod prohibitâ venditione, non sit prohibita donatio *d. l. fin. C. de**

C. de pred. cur. hæc ita procedunt; nisi in fraudem retractus instituta sit donatio; quo pertinet textus in constit. Frederici Imperatoris *vers. ex causa eum*, ubi statuitur, apparentibus indiciis suspectæ donationis, illos, qui hoc jure gaudent, posse exigere juramentum à venditore & emptore; & post juramentum, si probatum fuerit, contra constitutionem simulate factum, rem & pretium fisco applicari, qui rem illam vendet illis, qui habent hoc jus protimeseos; si vero ante juramentum probatum fuerit, eos fraudem fecisse, venditio erit irrita, & venditor cogetur invitus vendere, illis, quibus hoc jus constitutione datum est. Benedel. *de jure protimes ad §. caus. vero. dot. N. 12. vers. Limita regulariter & n. 42. sub vers. sed nunc de simplicib.* idem obtinet in aliis dict. constit. Frederici memoratis casibus. Matth. Berlich. *p. 2. conclus. pract. 39. N. 65.*

Ultimo loco dispiciendum venit, adversus quos hoc jure competat: & quin adversus emptorem competat dubium non est, sed *Q. an & adversus ejus heredem?* etiam adversus ejus hæredem, uti omnes actiones personales: imo cum hæc non solum sit personalis, sed & in rem scripta dicatur, etiam versus quemcunque possessorem dabitur, heredem puta si quidem possideat, vel secundum tertiumve emptorem, Boer. *dic. 182. N. 52.* Berlich. *d. conclus. 39. N. 99.* Reink. *d. q. 2. N. 35.* at quid si emptor sit Clericus, quid si Ecclesia, quid si minor? consanguineus nihilominus ad retractum admittetur, Christin. *vol. 3. d. 57. N. 5.* Berlich. *d. loc. N. 96.* Reink. *d. q. 2. N. 231.* & seqq. ubi complures suo more citat.

Qui rem venditam retrahere cupit, pretium solutum emptori restituere, & intra legitima tempore offerre debet. *text. in C. constitutus extra de restitut. in integ. d. constitutione Frederici de jure protimes.* & non solum integrum, ut mox dicitur, sed etiam in monetâ probâ, ejusdem ponderis & bonitatis, in quâ illud ab emptore solutum, vel promissum fuit venditori; nam qui vult aliquem compellere ad contractus observationem, oportet & ipse non deficiat; indeque receptum hoc, *qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet.* Paul. Christin. *decis bel. vol. 3. decis. 58. N. 6. infin.* ex hoc capite quosdam retractus jure cecidisse, & id in supremâ curiâ in Judicando observatum testatur;

testatur; consentit Andreas Gail. *lib. 2. observ. 19. N. 7.* pretium autem justum atque integrum restituere debet *l. 13. §. 8. ff. de act. empt. l. 6. C. de distract. pign.* particularis autem solutio, tanquam multa incommoda habens, non sufficit. *l. 25. ff. de reb. cred.* ideoque moram committere censetur non solum is, qui nihil solvit, vel tardius; sed & qui nec totum *l. 85. ff. de solut.* secus erit, si venditor consentiat, & per partes sibi solvi permittat *l. 9. §. 1. ff. de solut.* quia volenti non fit injuria. *l. 34. C. de transact.* Atque hoc ita procedet, modo pretium sit liquidum. Porro pretium tale erit præstandum, quale à primo emptore fuerit solutum, & si emptor intra legitima retractus tempora rem alii majori pretio vendiderit, non cogitur retrahens id repræsentare *arg. l. 19. §. 9. ff. de captiv. & postlim. revers.* Chassaneus. *ad consuetud. Burgund. rib. 10. §. 11. N. 1.* quid si alteri viliori pretio sit vendita, æquum est, retrahentem liberari, si minus illud prætium offerat: nam si residuum quoque solvendum foret, solvi deberet, aut primo emptori, aut secundo; non primo, quia nil juris retinuit in re vendita; non secundo, ne plus, quam dedit, recipiat Berlich. *d. conclus. 41. N. 26. per text. in l. 6. C. de restit. nul.* nec est, quod primus de damno, & injuriâ conqueratur, quoniam ille rem ipse sciens prudensque vendidit; & sibi imputare debet, quod tempus legitimum non exspectaverit. *l. 145. & 203. ff. de Reg. Jur.*

Retrahens non solum pretium solutum, sed etiam sumptus & impensas, quas emptor sustinuit, offerre & refundere debet. huc facit *text. in constit. Frederici de jure protimes eor. vers. & licet ibi.* impensæ autem sunt triplices; aut enim necessariae dicuntur, quæ si factæ non essent, res aut peritura, aut deterior futura fuisset; aut utiles, quibus non factis deterior quidem res non erat futura, factis vero melior effecta est; aut voluptariæ, quibus neque ommissis deterior res futura erat, neque factis melior effecta est, sed quæ speciem duntaxat ornant. *l. 79. ff. de verb. sign.* procedit primo thesis nostra quod ad expensas necessarias, post contractum in rem venditam, retractui subjectam, factas, utpote rem conservantes, & ejus causam salvam præstantes *arg. l. 6. C. de pign. l. 8. ff. de pign. act. l. 5, 6, 7. ff. qui pot. in pign.* quamobrem

obrem semper ille deducuntur & repetuntur ; five malæ , five bonæ fidei possessor fecerit. *l. 8. ff. de pign. act. l. 7. ff. de solut. matrim. l. 5. C. de rei vindic.* qui tamen , si rem , non deductis iis , restituerit , nulla in jure nostro , qua eas consequi possit , superest actio ; ideoque servabit eas solâ deductione & retentione rei. Secundo locum quoque habet nostra assertio , si impensæ utiles in rem retrahendam sint factæ arg. *l. 39. §. 1. ff. de minorib.* & ita Chassanæus in *consuetud. Burg. tit. de retract. §. 1. ad verba les fraiz raisonnables, n. 1.* conjungens utiles & necessarias ; consentit Andreas Gail. qui recte voluntarias excludit *d. observat. 19. N. 9. ib. quia tantum ad necessarias & utiles expensas , & non ad delicatas tenetur.* &c. Bonæ fidei enim possessor per exceptionem doli mali tales retinere potest. *§. 30. Inst. de rer. divis.* Secus malæ fidei possessor , qui neque per actionem , neque per exceptionem impensarum utilium repetitionem habet ; sed eas amittit prorsus. *d. §. 30. l. 7. §. 12. ff. de acquir. rer. domin.* poterit autem eas tollere , modo res inde non reddatur deterior. *l. 38. ff. de hered. petit. l. 38. ff. de rei vindicat.* Non procedit itaque nostra thesis in impensis voluptuariis ; eas enim emptor neque actionis , neque exceptionis , neque retentionis beneficio recuperat. *l. 9. ff. de impens. in rem dot. fact. l. 38. ff. de rei vindic.* tollere tamen eas illi permittitur , modo id sine rei detrimento fieri possit *l. 38. ff. de rei vindic. l. 9. ff. de impens. in rem dot. fact.* Ad has tamen , aliasve evitandas controversias , admodum prudenter fecerit retrahens , si denunciaverit emptori , se in animo habere , rem venditam retrahere , ne alios , quam necessarios sumptus emptor faciat. *Gail. d. observ. 19. N. 10. Berlich. p. 2. conclus. 41. N. 42.*

Retrahens quoque jus suum intra tempus legitimum exercere debet : de quo tempore instituendæ actionis protimeseos diversæ sunt DD. opiniones , quas recenset Berlich. *part. 2. conclus. 40. N. 1. & seq.* Fredericus Imperator 30. dierum spatium præscribit *d. const. suâ* , quod usu nunquam receptum fuisse tradit idem Berlich. *alleg. conclus. 40. N. 4.* sed statuta cum alia , tum Belgii nostri fere his 30. diebus annum , & diem surrogarunt , quod temporis spatium plurimorum doctorum

C (quos

(quos longâ ferie Berlich. recitat. conclus. 40. N. 5.) calculo approbatur.

CAPUT QUARTUM.

D E

IN DIEM ADDICTIONE.

CUM considero & verbum *diei* & verbum *addictionis*, video de utroque tam multa & necessaria in jure occurrere, ut vel unius hujus verbi plenam explicationem destinatae disputationis pagellæ capere non possint. Ex plurimis illis pauca dicam, quæ magis ad rem pertinere videbuntur. Diem quidam dici voluerunt ἀπὸ τοῦ Διὸς, quod Jupiter sit auctor & rector diei. Varro diem à Deo dictum asserit, alii à Dio, ideo quod lumen diem conficiens sub cælo sit, cum sub dio esse idem fere significet, quod sub cælo esse. Nec in desinendo die omnibus idem videtur. Aristoteles dicit esse excursum solis ab oriente in occasum. Basilius Magnus illum esse aërem, quem sol illuminet, refert, cum sit in eo hemisphærio, qui super terram est collocatus. In jure nostro dies accipitur pro parte aliqua temporis, nec semper pro eadem. Paulus enim Jctus ait: dies à mediâ nocte incipit, & sequentis noctis mediâ parte finitur, ita quicquid iis viginti quatuor horis, (id est duabus dimidiatis noctibus, & Luce mediâ) actum est, perinde erit, quasi quâlibet horâ lucis actum esset. l. 8. ff. de fer. Atque sic quidem dies etiam ipsum nocturnum tempus continet, quomodo, qui triginta dies vixisse, dicitur, totidem quoque noctes, superfuisse intelligitur. Aliis autem juris locis, & vetustissimo quidem more, dies accipitur pro eâ temporis parte, quæ tantum continet horas duodecim, quæque nocti apponitur, quo respexit Proculus dicens: disjunctivum est, veluti cum dicimus dies est, aut nox est, quorum posito altero, alterum tolli necesse est. l. 124. ff. de verb. sign. Et sic Claudius Saturnius nocturnum tempus à diurno discernit. l. 16. §. 5. ff. de pæ-

de pœnis. tertio modo accipitur dies pro tempore indeterminato, veluti cum quis promittit annuâ, bimâ, trinâ die h. e. temporis unius, duorum, trium annorum, vel tribus pensionibus per triennium solvere. l. 3. ff. de ann. legat. vel denique dies accipitur pro certo aliquo tempore in genere, sive illud sit hora, sive dies, sive mensis, sive annus, sive aliud, atque ita dicitur dies adjici, stipulatio fieri in diem §. 2. Inst. de verb. obl. legato adjici dies t. t. ff. quand. dies legat. ced. dies actionis exire l. 4. ff. nequis enim, qui in jus vocab. vi exim. actus legitimus recipere diem l. 77. ff. de Reg. Jur. addictio fieri in diem t. t. ff. h. t.

Additionem à verbo *addico* ortum trahere nemo dubitat. Addicere autem videtur is, qui ita dicit, ut inde aliquid ad alium perveniat, præpositione *ad* significationem verbi *dicere* augente, quemadmodum *de* significationem vocis *depono* augere simili casu observat Ulpianus in l. 1. ff. de pos. hinc addicere significat aliquando *dare*. Sic dicitur *judex addici*, qui datur à Prætoribus l. 39. & 46. & 80. ff. de judiciis: aliquando *adjudicare*: sic in leg. 12. tab. dicebatur, post meridiem præfenti litem addicito, id est secundum presentem judicato. Gell. lib. 17. c. 2. sic dicitur addicere supplicio, id est sententiâ ad supplicium damnare l. 29. C. de appell. Aliquando *attribuere* est jus facere ejus, quod vel ex sententiâ vel aliunde debetur. Atque hoc sensu celebratur hoc verbum, inter tria illa, quibus Prætoris potissimum officium continebatur, quæque nefasto die fiebantur secundum illud Ovidii *fast. lib. 1.*

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur:

Fastus erit per quem lege licebit agi.

Sc. do, dico, addico Quorum primum dandi judicis significat potestatem, secundum juris dicendi & ferendæ sententiæ, tertium judicati faciendi & exequendi. Unde multum interest, an pignus addicatur, an adjudicetur. l. 15. §. 3. ff. de re jud. Atque sic addicere proprium quidem erat ejus Magistratus, sed postea translatum est ad Magistros auctionum. Anton. Aug. lib. 2. emend. c. 3. Ab his videtur translatum ad quoslibet privatos contrahentes, qui rem nisi pretium intra certum diem augeatur, emptori attribuunt:

quo sensu hoc loco & *l. 1. ff. de in diem addit.* accipitur. Sic ergo Venditor dicitur rem Emptori addicere *l. 1. ff. b. t.* à quo plurimum in hac materiâ differt verbum *adjicere*, quod pertinet ad emptorem pretium augentem, vel plus licitantem. *l. 7. & 8. ff. b. t.* quod autem verba *adjicere* & *addicere* non semper satis caute distincta sint, aliudque pro alio in hac materiâ quandoque ponatur, multis erroribus causam dedit, uti observat Aug. *lib. 2. emend. cap. 3.* Ab utroque differt verbum *abjicere*, quod hæc ad venditorem plerumque refertur, cum is oblatam conditionem abnuit, *l. 9. ff. b. t.* sed & non ineleganter *projicere* rem veteribus dicebatur venditor, qui nimis vili pretio vendiderat. *l. 50. ff. de evict. l. 36. §. 1. ff. mand.* sicque Seneca *epist. 12. beneficia nos magis projicere, quam donare* refert: atque hinc satis constat graviter errare eos, qui pro *in diem additione* legi volunt *in diem adjctione in t. ff. b. t.* hæc de verbis sufficiant, nunc ad rem ipsam definiendam transeo.

Addictio in diem est pactum, quo cavetur, ut res convento pretio emptori sit empta, nisi quis intra certum tempus meliorem conditionem obtulerit. Quam definitionem Jctus Paulus probat atque illustrat, cum in diem additionem hoc modo fieri nos doceat: *ille fundus centum esto tibi emptus, nisi si quis intra Kalendas Januariarum proximas meliorem conditionem fecerit, quo res à domino abeat. l. 1. ff. b. t.*

Addictio in diem duplex est, alia suspendens, alia resolvens emptionem. Doctores *suspensivam* & *resolvivam* vocant. *Suspensiva* est, quæ suspendit emptionem, donec conditio existat, eaque adjectâ contractus non est purus, sed conditionalis. *l. 2. ff. b. t.* & facit, ne ante conditionem existentem fiat emptio, quo casu emptor nec jus dominii, nec usucapiendi conditionem accipit, quia destituitur titulo, qui conditione adjectâ nondum existente nullus est; nec ergo poterit fructus lucrari, etsi pretium solvisset, quod tamen cum interusurio emptori restituendum est, sicut & sumptus emptori restituendi, aut à fructibus deducendi sunt meliori conditione oblata, ne venditor cum alterius detrimento fiat locupletior. *l. 16. ff. b. t. Brunem. ad l. 6. ff. b. t.* ibique Mantica & alii. *Resolutiva* est, quæ adjicitur emptioni perfectæ, sed sub conditione resolvendæ,

dæ, & facit, ut ab initio valeat contractus sed conditione existente resolvatur, quo casu emptor revocabile aliquod accipit dominium, (si res venditoris vendita sit) si aliena, usucapiendi facultatem, & utroque hoc casu fructus lucratur, & periculum rei sustinet. *l. 2. sub fin. ff. b. t.* sed & emptor potest interim rem pignori dare, *l. 4. §. 3. ff. h. t.* & vindicare. *l. 41. ff. de Reg. Jur.* sed postea oblatâ meliori conditione, dominium transit ipso jure ad emptorem secundum, *d. l. 41.* & pignus evanescit. Resoluto enim jure dantis, censetur etiam resolutum jus accipientis & fructus restituendi sunt venditori. *l. 6. pr. ff. b. t.*

Ut utraque addictio effectum sortiri possit requiritur, ut revera melior conditio venditori offeratur. *l. 4. §. ult. ff. b. t.* melior autem intelligitur esse, quæ utilior est, *l. 5. ff. b. t.* vel ratione *majoris quantitatis* (quæ adjectio dicitur *d. l. 4. §. fin.* & certe utilitatem adfert venditori nisi & pro adjectione illâ quædam accedant emptori. *l. 15. §. 1. ff. h. t. l. pen. ff. eod.*) vel *ratione temporis*, forte si prior in diem, posterior præsentem pecuniam offerat. *d. l. 4. §. ult. ff. b. t.* Nam uti tempore plus peti §. 33. *Inst. de act.* ita plus solvi intelligitur. Vel *ratione loci*, qui etiam solutionem utiliorem reddit *d. l. 4. §. ult.* unde & plus loco petitur. *d. §. 33. l. 3. et t. t. ff. de eo, quod cert. loc.* vel *ratione personæ emptoris*, si posterior magis solvendo, magisque idoneus quam prior sit *d. l. 4. §. fin. ff. b. t.* vel *ratione conditionum aliarum*, quas posterior offert meliores, forte si satisfactionem nullam exigat, vel remittat alia onera venditori sustentu molesta & gravia, quo casu et si vilius pretium offerat, meliorem tamen conditionem attulisse censetur. *l. 4. sub fin. ff. b. t.*

Secundo requiritur, ut prior emptor de oblata conditione ammoncatur, nam necesse habet venditor, meliore conditione alata, priorem emptorem certiores facere, ut, si quid aliud adjicit, ipse quoque adjicere possit, refert Paulus in *l. 8. ff. b. t.* idque videtur exigere ratio hujus bonæ fidei negotii, secundum quam venditor emptorem de eo, quod ei nocere posset, certiores facere tenetur. *l. 1. §. 1. ff. de act. empt. l. 1. ff. de edend.* priorem ergo emptorem, supra id, quod secundus obtulit, aliquid adjicere debere haud opus est, verum, si idem præstet, sufficit,

ficit, quamvis contrarium verba Pauli innuere videantur, in *l. 7. ff. h. t. nisi prior plus adjicere paratus sit*; sed *et plus* hic non in comparatione ejus quod secundus obtulit, sed quod antea primus promisit, adeoque de eo ipso, quod secundus obtulit, intelligendum est.

Effectus conditionis existentis est, rem fieri inemptam, adeoque venditori cum fructibus, & accessionibus restituendam, emptor interim ratione impensarum indemnis servandus est, denique negotium eo loco habetur, quasi prior emptio facta non sit, *l. 16. ff. h. t. l. 4. §. 4. l. 6. eod.* ex qua re, quæ sequantur effecta specialia ex supra dictis satis constat. Cæterum si melior conditio non offeratur, tum prior emptio ita subsistit, quasi ab initio pura facta esset.

CAPUT QUINTUM.

DE

LEGE COMMISSORIA.

ANtequam de ipsâ *lege Commissoriâ* dicam, de verbis hisce nonnulla monenda sunt. *legis* vocabulum in jure varias habet significationes, & potissimum significat *jus publicum*, nunc latius, nunc strictius, *t. r. ff. et C. de leg.* verum hoc loco significat pactum emptioni adjectum, quæ significatio per Metaphoram huc videtur esse translata, quia, quemadmodum lex publica actiones civium vendentium & ementium coërcet, & moderatur, ita quoque hoc pactum modum emptioni & venditioni ponit; unde quoque venditio dicitur eâ lege fieri, & pacta dicuntur legem huic contractui dare. *l. 22. 23. 77. 78. 79. ff. de contrab. empt. l. 10. C. de act. empt. et vend. et passim.* *Commissorium* autem dici videtur hoc pactum, quia committit rem & emptionem venditori, utrum illam ratam, aut irritam habere velit; ut alias pœna, & stipulatio conditionalis, & merces fisco committi dicitur. *l. 8. et 14. ff. de publican. l. 4. et passim ff. de verb. obl.* ibique Donellus.

Lex

Lex Commissoria, nihil aliud est, quam pactum venditioni adjectum, ut, non soluto certâ die pretio, res inempta sit. l. 2. ff. b. t. l. 4. C. de pact. int. empt. & vend.

Emptio, quæ sub lege commissoriâ celebratur, pura est, non conditionalis, nam conditio non adjicitur ipsi emptioni, sed ejus dissolutioni. l. 1. ff. b. t. hinc sequitur, quod effectus legis commissoriæ in eo consistat, quod pendente conditione emptor rei traditæ dominus fiat, & fructus suo jure percipiat. l. 5. ff. b. t. existente vero conditione, h. e. si emptor statuto die pretium non solvat, rem una cum fructibus restituere teneatur, d. l. 5. qui fructus peti possunt non tantum actione personali ex empto vendito, l. 4. pr. ff. b. t. sed & actione reali. l. ult. ff. b. t. l. 4. C. de pact. int. empt. & vend. Huic pacto vel certa dies adjicitur, quo casu conditio existit, etsi venditor emptorem non admoneat de solvendo, quia dies pro homine interpellat, l. 4. §. ult. ff. b. t. vel nulla dies adjicitur, quo casu post modicum tempus, judicis arbitrio datum, emptor constituetur in morâ. arg. l. 23. in fin. ff. de obl. & act.

Cessat legis commissoriæ effectus primo, si emptor, justa causa impeditus, non solvat pretium, veluti si venditor absit, aut à fisco emptori denunciatum sit, ne solvat. l. ult. ff. b. t. secundo, si venditor à suâ parte non impleat ea, quæ ex natura contractus aut conventionis implere debet. l. ult. §. 1. C. de resc. vend. tertio, si venditor beneficio legis commissoriæ renunciavit, cui beneficio renunciare potest verbis & factis: verbis enim, cum hoc palam pronunciavit; factis si statim jure suo non utatur, aut petat pretium l. 6. §. ult. ff. b. t. quia pretium non potest peti aut accipi, nisi subsistat emptio. Huic pacto interdum aliud pactum adjicitur, sc. ut, pretio dicto die non soluto, res non tantum sit inempta, sed etiam emptor, præstet, quanti minoris venditor eandem rem alteri vendiderit. l. 4. §. 3. ff. b. t. Sed hæc aliaque latius persequi præsentis non est instituti. ergo

Hic teneat nostras anchora jacta rates.

COROLLARIA.

Pater filio exheredato testamento recte dat tuto-
rem.

I I.

Minor invitus tenetur accipere curatorem.

I I I.

*Deductio in domum sponsi non est de essentia matri-
monii.*

I V.

*Quarta, quæ vulgo D. Pii, est omnium bonorum ar-
rogatoris.*

V.

*B. F. possessor ante litem contestatam consumptos &
perceptos fructus qualescunque irrevocabiliter suos
facit.*

V I.

*Pacta in continenti contractibus stricti juris adjecta
non producant actionem.*

V I I.]

Post litem contestatam libellum licet corrigere.

F I N I S.